

Bijzonder broedgeval van een ‘gewone’ eend

*Pijlstaarteenden, november 2022,
Zomerkade te Huizen | Jurriën Uiterwijk*

Carel de Vink

Gooi, Vechtstreek en Eemland vallen de laatste jaren in de smaak bij bijzondere broedvogels: de Zeearend, de Steltkluut, de Middelste Bonte Specht en bijna onopvallend ook de Pijlstaart. Deze fraaie eendensoort is in het winterhalfjaar een algemene verschijning. In Nederland gaat het daarbij om zo'n 22.800-29.000 exemplaren. Op de Randmeren zijn in de ruiperiode (augustus tot oktober) honderden Pijlstaarten te vinden. Ook in het vroege voorjaar zien we in onze omgeving vaak nog behoorlijke aantallen.

Anders wordt dat na half april. Tijdens het broedseizoen is de Pijlstaart hier beslist geen algemeenheid. Als broedvogel gaat het bij deze meest veel noordelijker broedende eend landelijk om slechts een handvol gevallen per jaar. In 2021 werden er voor heel Nederland niet meer dan vijf (mogelijke) gevallen gemeld. Sovon schat het totale aantal broedparen in Nederland op 5 tot 15. Daarmee valt deze soort als broedvogel in dezelfde categorie als bijvoorbeeld de Visarend! De nesten van de ‘zeldzame’ en tot de verbeelding sprekende Steltkluut zijn heel wat algemener. Voor die soort meldt Sovon:

‘2022 was een recordjaar, met in totaal 82 broedparen.’

Verrassing

Hoe verrassend was het dat ik op 29 juli in de Hilversumse Bovenmeent een volwassen vrouw Pijlstaart met drie halfvolgroeide jongen aantrof. Een beetje beduusd schoot ik een handvol foto's, waarvan een deel alleen lijven zonder kop lieten zien, want er werd druk gegrondeld. De overgebleven foto's blonken niet uit in kwaliteit maar daarop was de oudervogel wel herkenbaar. De reacties op mijn melding op waarneming.nl waren nihil. Niemand ging er, ondanks een oproep van mijn kant, voor betere foto's op af. Waarom zou je; de Pijlstaart is toch niets bijzonders? De belangstelling ging in de Bovenmeent in die dagen voornamelijk uit naar de aanwezige Slangenarend. Blijkbaar is het bij het gros van de vogelaars niet bekend dat deze ‘algemene’ vogel als broedvogel in ons land tot de minst bedeedden hoort.

Voorgeschiedenis

Is dat ooit anders geweest? In de periode dat de Flevopolders droogvielen, lag het aantal mogelijk tienmaal hoger

dan nu. Maar dat was slechts tijdelijk. Voor Gooi en omstreken staat de Pijlstaart als ‘onregelmatige broedvogel’ genoteerd (Jonkers et al). Broedgevallen worden genoemd voor 1943 (1, Laarder Wasmeer), 1945 (1, Eempolders), 1957 (1, Huizerhaven), 1961 (2, Naardermeer), 1964 (2, IJsselmeeroever bij Eempolder) en mogelijk 1965 (1, Eemmondling). Daarna valt een gat in de informatie, al zijn er uit deze eeuw wel aanwijzingen die op een mogelijk broedgeval kunnen wijzen. Als datumgrens geldt de periode van 5 mei t/m 30 juni. Daarbij is voorwaarde in geval van solitaire adulte vogels of paren (in geval van het ontbreken van aanwijzingen als nestbouw of jongen): minimaal twee gevallen op verschillende datums binnen datumgrenzen. In 2018 bevond zich binnen de grensdata (juni) een man in de Hilversumse Bovenmeent. Een tweede waarneming van deze vogel bleef uit, al zat daar in juli (net te laat) een volwassen vrouwtje. In eerdere jaren deze eeuw werden vaker volwassen Pijlstaarten gemeld binnen de datumgrenzen. Waarnemingen die op eventueel broeden zouden kunnen wijzen zijn allemaal slechts terug te vinden in de Hilversumse Bovenmeent: 2002 (tweemaal

man, juni), 2004 (tweemaal man in juni en 2 mannen samen in juli), misschien 2009 (meerdere meldingen juni en juli, maar merendeels zonder geslachtsaanduiding), 2014 (vrouw en later man, juni en 2 zonder details in juli). Alle andere waarnemingen in mei en juni sinds 2000 in onze streken waren eenmalig en verspreid over meerdere gebieden. Opvallend is dat vaak niet de moeite werd genomen om te melden of het om man of vrouw Pijlstaart ging.

Mijn waarneming van genoemde datum (later dan de datumgrenzen, maar met nog van de oudervogel afhankelijke, onvolgroeide jongen) is voor ons gebied de eerste deze eeuw die meer zekerheid biedt. Jonge vogels hebben meer dan een maand nodig om vliegvlug te worden ('jongen na 40-45 dagen vliegvlug,' zegt Sovon). Deze jonge eenden waren ongeveer 3 weken oud en zullen ergens rond 8 juli uit het ei zijn gekropen. Naast het feit dat ze trouw met de oudervogel

meezwommen, was een extra bevestiging dat het haar jongen waren, het verschijnsel dat ze haar ook volgden bij het verlaten van het water. Vrouw Pijlstaart verdween in de oeverbegroeiing met het drietal 'in ganzenpas' achter zich aan.

Verborgene nest

Wat maakt dat het broeden door een Pijlstaart in de Bovenmeent onopgemerkt gebleven is? Dat heeft ongetwijfeld te maken met het heimelijke gedrag van deze eendensoort in een broedterritorium. In de richtlijn van Sovon voor het vaststellen van een broedgeval staat: 'Extra-aandacht noodzakelijk op Waddeneilanden, in Delta en heide- en hoogveengebieden. Soort in broedseizoen erg teruggetrokken'. Verder vermeldt hun website: 'Nestelt tegenwoordig vooral in kustgebieden'. Misschien zijn vogelaars in aangeduide gebieden beter op de hoogte van het zeldzame karakter van waarnemingen van Pijlstaarten in mei en juni. Hier ontmoette

ik bij medevogelaars weinig enthousiasme over mijn ontdekking. Uit het overzicht van het broedseizoen 2021 (Sovon) blijkt wel dat het definitief vaststellen van een broedgeval van deze soort niet eenvoudig is. Bij de gerapporteerde waarnemingen van 'mogelijke broedgevallen' dat jaar ontbraken nestvondsten en waarnemingen van jongen. Dat maakt de aanwezigheid van dit vrouwtje met drie jongen in de 'Schil' van het Naardermeer extra bijzonder. Het laat volgens mij geen ruimte voor onduidelijkheid. De 'gewone' Pijlstaart heeft ons gebied verrast met een hier voor deze eeuw uniek broedgeval.

Twee volgroeide juveniele Pijlstaarten, waarschijnlijk beide afkomstig uit het broedgeval daar, Bovenmeent, 23 augustus 2023 | Carel de Vink

Pijlstaarteend, november 2022, Zomerkade te Huizen | Jurriën Uiterwijk

Bronvermelding:

- <https://gooi.waarneming.nl/waarneming/view/282295092>
- <https://stats.sovon.nl/stats/soort/1890>
- <https://www.sovon.nl/actueel/nieuwsberichten/veel-steltkluten-nederland>
- Jonkers et al, *Vogels tussen Vecht en Eem*, 1967, Hilversum, Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, 157-158.
- Sovon, *Broedvogels in Nederland 2021*, Sovon 2022/59, Nijmegen, 45.
- Vink, C. de, *De Pijlstaart, een onderbelichte Nederlandse watervogel*, Rode Lijsters, De Korhaan, 54(4), 8-11.